



Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare

Miljödepartementet
Fredsgatan 6
103 33 Stockholm
m.remissvar@regeringskansliet.se,
i.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia: sebastian.axelsson@regeringskansliet.se

Handläggare

Enheten för miljöhälsa
Malin Larsson

Datum

2022-11-14

Vårt ärendenummer

03427-2022

Ert ärendenummer

M2022/01364

Slutbetänkande SOU 2022:21 – Rätt för klimatet

Folkhälsomyndigheten kommenterar i det följande endast utredningens förslag utifrån myndighetens uppdrag. Folkhälsomyndigheten tillstyrker dessa, med följande kommentarer.

Sammanfattning

- Folkhälsomyndigheten **tillstyrker** förslaget om en ny platsvalsregel och att uppdrag om vägledning ges till Naturvårdsverket.
- Folkhälsomyndigheten **tillstyrker** förslaget om att Boverket ska ges ett uppdrag att efter samråd med bland annat Folkhälsomyndigheten se över vägledningen kring plan- och bygglagen (2010:900), PBL och elnät.
- Under förutsättning att Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) och Institutet för miljömedicin (IMM) bistår med stöd och kunskapsunderlag och att Folkhälsomyndigheten tilldelas medel, **tillstyrker** Folkhälsomyndigheten utredningens förslag om att Folkhälsomyndigheten bör ges i uppdrag att ta fram vägledning avseende magnetfält och kraftledningar. Det finns dock ett flertal otydligheter i uppdraget som bör klargöras.
- Folkhälsomyndigheten **tillstyrker** förslaget om utvecklade stadsmiljöavtal.
- Folkhälsomyndigheten **tillstyrker** förslaget om fyrstegsprincipen i miljöbedömningar av planer med betydande trafikflöden.

Folkhälsomyndighetens kommentarer

4.1 En klimatanpassad platsvalsregel

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget om en ny platsvalsregel och att uppdrag kring vägledning av detta tilldelas Naturvårdsverket. Folkhälsomyndigheten delar utredningens övergripande bedömning om att en begränsning av klimatförändringen i många fall är en förutsättning för människors hälsa, för att

kunna uppfylla miljö kvalitetsnormer, och för att bevara arter och naturområden. Folkhälsomyndigheten saknar dock en fördjupad analys av slutsatsen om att det ofta är den plats som medför minsta intrång och olägenhet från miljö- och hälsosynpunkt som också är den plats som ger minsta klimatpåverkan eller största bidrag till att minimera klimatförändringar. En sådan analys hade dels kunnat belysa eventuella risker i form av att miljö- och hälsoaspekter prioriteras ned till förmån för klimathänsende, och dels tydliggjort fördelarna med införandet av en klimatanpassad platsvalsregel om analysen bekräftat utredningens ställningstagande.

6.2 Elnät i planering

Folkhälsomyndigheten tillstyrker att Boverket ska ges ett uppdrag att efter samråd med Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, länsstyrelserna samt Svenska kraftnät och Energiföretagen Sverige se över vägledningen kring plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och elnät i syfte att tydliggöra vad som kan innebära att användandet av elnät försvåras och underlätta hänsyn i den fysiska planeringen.

6.3.4 Miljöprövningen underlättas genom ökad vägledning

Folkhälsomyndigheten tillstyrker utredningens förslag att Folkhälsomyndigheten ska ges i uppdrag att ta fram vägledning för bedömning av risken för olägenheter för människors hälsa på grund av lågfrekventa magnetfält vid byggande av elledningar, under förutsättning att Strålsäkerhetsmyndigheten och Institutet för miljömedicin ges i uppdrag att bistå med stöd och kunskapsunderlag. Folkhälsomyndigheten noterar dock att varken Strålsäkerhetsmyndigheten eller Institutet för miljömedicin utgör remissinstanser för utredningen. Det råder därför osäkerhet om de kan bistå med de kunskapsunderlag som behövs för framtagandet av vägledning. Vidare noterar Folkhälsomyndigheten att det på vissa ställen i betänkandet anges att Strålsäkerhetsmyndigheten och Institutet för miljömedicin *bör* bistå med stöd respektive underlag. Folkhälsomyndigheten anser att det inte får råda någon tvekan om att båda myndigheterna åläggs att bistå med detta.

Utifrån den begränsade kunskap som finns på området föreligger risk att den vägledning som efterfrågas gällande stöd i bedömningen av hur byggnation av elledningar bör genomföras inte kommer kunna ge något slutligt ställningstagande, i form av exempelvis referensvärden för strålning eller en tydlig gräns för vilka kostnader för åtgärder som är rimliga och vilka som inte är det. Däremot bör vissa förtydliganden kunna göras. Om det visar sig att befintligt kunskapsläge är otillräckligt för att kunna ta fram en tydlig vägledning med referensvärden och åtgärdsnivåer bedömer Folkhälsomyndigheten att vägledningen sannolikt inte heller kommer att kunna bidra till att minska den oro för exponering av elektromagnetiska fält som kan finnas i befolkningen.

Vägledning om skälighetsavvägning enligt miljöbalken kan behöva tillmätas större vikt om det visar sig att det saknas förutsättningar att framställa en mer nyanserad och fördjupad vägledning om forskningsläget och hur stor risken för exponering bör anses vara vid olika nivåer.

Vidare vill Folkhälsomyndigheten förtydliga att en av myndighetens övergripande uppdrag är att sammanställa kunskap och inte att bedriva forskning eller ta fram ny kunskap.

Folkhälsomyndigheten noterar att utredningens förslag innebär att myndigheten ska ge vägledning och inte tillsynsvägledning, samt att utredningen ändå hänvisar till myndighetens uppdrag om tillsynsvägledning enligt 4 a § första stycket 1 miljötillsynsförordningen (2011:13). Vidare noterar Folkhälsomyndigheten att Energimarknadsinspektionen, som bedöms som huvudsaklig mottagare, inte är uppräknad bland tillsynsmyndigheterna i 2 kap. miljötillsynsförordningen. Folkhälsomyndigheten anser därför att det bör klargöras om Folkhälsomyndigheten ska tilldelas detta uppdrag inom ramen för Folkhälsomyndighetens ansvar för tillsynsvägledning eller i annan form. Om det förra åsyftas bör Energimarknadsinspektionen anges som tillsynsmyndighet enligt miljötillsynsförordningen.

Folkhälsomyndigheten bedömer att uppdraget kommer att kräva en anslagsökning om minst 5 000 tkr, med fördelning av 4 000 tkr under år 1 och 1 000 tkr under år två. Eventuellt kommer det krävas ytterligare resurser för bland annat samordning med och kunskapsinhämtning från andra myndigheter och externa parter. För fortsatt upprätthållande av aktualiteten i vägledning och kunskapsstöd utifrån eventuella tillkommande forskningsrön gör Folkhälsomyndigheten bedömningen att myndigheten kommer behöva en årlig finansiering. I detta sammanhang vill myndigheten även påminna om att myndighetens övergripande uppdrag är att sammanställa kunskap och enligt instruktionen begränsas det egna forskningsuppdraget i nuläget till smittskyddsområdet.

Folkhälsomyndigheten anser att inramningen av uppdraget även har betydelse utifrån att myndighetens nuvarande uppdrag för tillsynsvägledning inom hälsoskyddsområdet avser i huvudsak inomhusmiljö i bostäder och lokaler för allmänna ändamål. Upplysningsvis har mark- och miljööverdomstolen uttryckt att när det gäller lokaler som i sin normala användning innebär nyttjande av utomhusmiljön är bestämmelsen i 9 kap. 9 § miljöbalken även tillämplig på utomhusmiljön.

8.4 Utvecklade stadsmiljöavtal

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget om utvecklade stadsmiljöavtal. Att underlätta för befolkningen att gå, cykla eller resa kollektivt kan bidra till flera hälsovinster genom att exempelvis den fysiska aktiviteten ökar och luftföroreningar, transportbuller och antalet trafikolyckor minskar. I sammanhanget anser Folkhälsomyndigheten att stadsmiljöavtalen bör beakta det folkhälsopolitiska

ramverket. Genom att ha ett jämlikhetsperspektiv i bedömningsprocessen för stadsmiljöavtalen kan transportinfrastrukturen skapa samhälleliga förutsättningar som främjar en god och jämlik hälsa i befolkningen.

8.5 Fyrstegsprincipen i miljöbedömningar av planer med betydande trafikflöden

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget om fyrstegsprincipen i miljöbedömningar av planer med betydande trafikflöden. I denna process vill myndigheten särskilt lyfta Naturvårdsverkets vägledning om Befolkning och hälsa inom strategisk miljöbedömning. Vägledningen ger stöd till hur miljöbedömningen kan belysa konsekvenser för befolkningens hälsa och påverkan på det folkhälsopolitiska målet om en god och jämlik hälsa.

9. Konsekvensanalys för en ändrad platsvalsregel och en ny avvägningsregel

Folkhälsomyndigheten saknar resonemang i konsekvensutredningen om hur förslaget påverkar den samiska befolkningen utifrån exempelvis hälso- och jämlikhetsperspektiv. Detta eftersom utredningen konstaterar att det kan finnas ett visst rättsligt utrymme för att låta klimat väga tyngre än renskötsel i prövningsprocesser, vilket riskerar att påverka den samiska befolkningens hälsa negativt. Folkhälsomyndigheten vill uppmärksamma att de nationella minoriteternas rättigheter har direkt koppling till flera mål och delmål i Agenda 2030, bland annat mål tre om god hälsa och välbefinnande och mål tio om minskad ojämlikhet.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Karin Tegmark Wisell. I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Bitte Bråstad, den tillförordnade avdelningschefen Agneta Falk Filipsson och den tillförordnade enhetschefen Karin Ljung Björklund deltagit. Utredare Malin Larsson har varit föredragande.

Folkhälsomyndigheten

Malin Larsson